

vrstno navzočnost, Bernikov, Jemčev in Kotnikov enformel, Šuštaršičevo slikarstvo iz 55. leta, Jakijevo živalsko fantastiko in človeško vizijo iz cikla Na smrt obsojeni, Šubičeve zadnje krajine, ki družijo v sebi čvrsto konstrukcijo z intimno poetičnostjo.

Zdi se mi, da bi tedaj lahko predstavitev izzvenela *smiselno* nedokončana, odprta (in hkrati ovrednotena v svojem začetku); take si pravzaprav tudi želimo. Danes pa se odpirajo vrata na stežaj tako rekoč samo pri posameznih razstavljalcih mlade generacije in dajo, žal, le slutiti tisto trdno osnovo — kar potrjuje tudi delo posameznih absolventov slikarstva na ljubljanski akademiji za likovno umetnost** — ki jo predstavlja naša ekspresivna figuralna tradicija ob prehodu v nove ekspresivne figuralike in novi realizem. Tedaj (ali morda sploh samo, kolikor torej upoštevamo dano konstelacijo in časovno determiniranost) bo tudi naša likovna umetnost lahko zdržala soočenje z evropskimi, ne preveč umirjenimi strujami.

Aleksander Bassin

GLOSE

O ČISTEM VINU. Pred dnevi je DELO objavilo pismo polkovnika v rezervi o tem, zakaj slovenski fantje nekako ne čutijo pravnjega veselja do vojaškega poklica. Bolj je ta problem star, bolj je problem. Pa se mi zdi, da je omenjeni tovariš navedel le pol resnice. In prav tako se mi zdi, da bi ta pogovor bili morali začeti 1945., ne pa dvajset let pozneje, se pravi danes. Kljub štipendijam bo nemara rodil le šibke sadove (če bodo namreč stvari ostale takšne, kakršne so).

Zanimivo bi bilo slišati anketo Sociološkega inštituta. Pa vendar: tri stvari odvrtačajo, sodim, našega mladince od vojaške uniforme. Prva je jezik. Ne gre mi v glavo, zakaj se ne bi smeli za vojaka izobraziti v *maternem* jeziku. Imamo dobre univerze, imenitne politične in vojaške partizanske izkušnje in vse, kar sodi zraven in kar je potrebno za zares moderno znanje o tem, kako voditi vojsko. Res ne razumem, zakaj bi morali zato, ker smo rojeni iz slovenske matere, biti v neenakopravnem, podrejenem položaju. In zakaj mladinec iz bratskih republik *samo* zato, ker pač ni bil rojen kot Slovenec, lahko uživa privilegij in se vojaških veččin nemoteno navzema v svojem jeziku. Vsi smo bolj ali manj enake inteligence, vé pa tisti, ki je bil npr. v oficirski šoli, da smo se morali Slovenci dvakrat potruditi tam, kjer se drugim (povsem naravno) ni bilo treba. To je praktična plat medalje, da o čustveni in, če hočete, moralni ne govorim. Bili naj bi splet enakopravnih, svobodnih narodov, naši častniki pa se morajo, tako kakor v prhkkih časih (Podlimbarski, Maister, Jaka Avšič itd.), izobraževati v *nesramežljivih* jezikih.

Drugo je, mimogrede, sama *uniforma*. Moderen mlad človek je rad čedno in funkcionalno oblečen, kdor pa je že nosil vojaško suknjo, bi kaj podobnega o njej presneto težko povedal. V čem je razloček med našo uniformo in avstrijsko iz prve svetovne vojne? Vzemimo uniformo češkoslovaškega socialističnega vojaka in jo primerjajmo z garderobo npr. našega planinca. Katera od

** Razstava absolventov ljubljanske akademije za likovno umetnost v letu 1967/68 — Mestna galerija.

teh dveh oblek ne bi vzdržala primerjave? Nič na boljšem niso uniforme naših poklicnih častnikov. Vojaški modni kreatorji so tu preprosto zatajili. In tudi zato je vsaj razumljivo, da se mlad človek noče za vse večne čase odeti s takšnim njihovim izdelkom.

Tretje je *kraj službe*: kruto bi bilo od mladega človeka terjati, naj bi po dobro opravljeni diplomi iz vojaške znanosti potrgal vse vezi z okoljem, v katerem je petindvajset let zorel, in se napotil na albansko mejo ali tja, kamor te železnica pripelje v *mirni dobi* in če ni pretiranih zamud takóle po poldrugem dnevu. Hkrati pa ustanavljamo partizanske oddelke, teritorialne enote (sámo ime pove, kdo bi jih sestavljal in kje bi operirale), odrede, ki bi iz prve roke in ne s karte poznali vsako stezico, vodnjak, sotesko, vsak Jelenov žleb in pa psihologijo prebivalstva in bi ob napadu bliskovito, organizirano odgovorili nanj. Tudi zato nemara ni zanimanja za ta poklic.

Seveda ne mislim za teh nekaj vrstic sprejeti nase ne takšnega ne drugečnega »šovinističnega« očitka. Kar pa zadeva tolikokrat ponavljani »zaradi usklajenosti in jasnosti pri poveljevanju«: med vojno, ko so padale glave, so bila povelja naših komandantov in komisarjev v slovenščini prav jasna. In, kakor vemo, nadvse uspešna. Verujem, skratka in za konec, da je slovenščina prav v letih 1941—1945 *častno in pošteno* opravila zrelostni izpit tudi za vstop v vojaško akademijo.

Ljubljana, 15. maja 1968.

S a š a V u g a

USTANOVITEV OF SLOVENSKEGA NARODA ALI PRVA PUŠKA?
Marsikdo izmed političnih slovenskih osebnosti je že zapisal ali izpovedal svoje prepričanje, da je bil sam akt ustanovitve OF slovenskega naroda aprila 1941 najpomembnejše, najbolj *zgodovinsko* dejanje v vsem življenju Slovencev. To misel je dan pred letošnjo obletnico ponovil tudi Janez Vipotnik, predsednik republiške konference SZDL, in najbrž ni nikogar med nami — če ima le količkaj smisla za zgodovinsko oceno — ki bi se s takim mnenjem ne strinjal. In takó se kar samo ponuja vprašanje, ki najbrž ni samo moja osebna radovednost: Zakaj Slovenci tega, v vsakem pogledu veličastnega *zgodovinskega* dejanja ne praznujemo, zakaj se ga samo bolj ali manj slovesno spominjamo? Ali iz sramežljivosti, ker sami sebi več ne verjamemo, da smo bili — ediniokrat v zgodovini — sposobni česa takega? Ali čisto preprosto zato, ker tak praznik — spomin na tiste čase — že imamo, namreč 22. julij, da vstaje slovenskega naroda? Kakorkoli tehtam ta dva datuma: 27. (ali 26., kot nekateri trdijo?) april, ko so bili položeni temelji ne samó naše narodnoosvobodilne vojne in revolucije, temveč tudi poznejše, in sedanje, družbene usmeritve, torej temelji naše sodobne zgodovine, ki prvikrat prav od tega časa dalje rase iz zavestne volje in moči naroda — ali 22. julij, ko je počila prva partizanska puška na Slovenskem (prav gotovo kot eden izmed rezultatov že *ustanovljene* OF), si ne morem kaj, da ne bi videl vse zgodovinske teže naše revolucije in narodnoosvobodilne vojne prav v aprilskem dogodku. Narodova zgodovina je nekaj takšnega kot človekovo življenje v malem, in če v to primerjavo prenesem ta dva datuma, se mi zdi, kot bi pri posamezniku začenjali praznovati dan, ko je prvikrat prestopil šolski prag, ne pa, kot to vsi ljudje že od nekdaj počno, njegov rojstni dan. V nobenem primeru ne želim zmanjševati pomena prazno-